

tris sui, ad cuius sanctificationem annunciandam venerat, vt patet Ioan. 2. quando expulit ab eo vendentes & euentes, dicens: Domus mea domus orationis vocabitur, & rursus Matth. 21. cap.

Et descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo. Et Iesus ꝑ proficiebat sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines. † 1. Reg. 2. c.

Et erat subditus illis non tanquam minor, sed voluntariè se illis subdebat. Similiter quod dicitur: proficiebat sapientia & ætate & gratia, non est intelligendum quòd maiorem cum tẽpore gratiam acceperit, qui summa atque infinita gratia ab initio conceptionis suæ fuit repletus: sed quòd adolescente puero, subinde maior ac maior apparebat in eo sapientia & gratia apud Deum & homines. Subinde apparebat sapientior, & apud Deum atque homines gratiosior. Pro eo autem quod est ætate, Græcè est ἡλικία, quæ & ætatem significat, & staturam corporis. Atque hoc loco magis quadrat statura, quàm ætate, cum nemini dubium sit quin homo viuens ætate crescat.

CAPVT TERTIVM.

Ioannes pœnitentiam & pœnitentiæ baptismum prædicaturus mittitur, viuendi normam publicanis & militibus indicat, atque inter baptizandum turbas, Christum baptizauit, quem cœlesti signo Dei filium agnouit, & eius genealogia à Ioseph ad Adam vsque ascendendo textitur.

ANno autem quintodecimo Imperij Tyberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, Tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius Tetrarcha Iturææ et Traconitidis regionis, & Lysania Abilenæ Tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha: factum est verbum domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto.

Nemo est Euangelistarum qui exactius rerum gestarum tempus referat, quàm Lucas. Nam hic initiũ prædicationis

tionis per Ioannem Baptistam indicat fuisse anno quinto decimo Tyberij Cæsaris, qui quidem Tyberius Cæsargener erat Octauiani Augusti, illi imperio successit, & cum Octavianus quinquaginta septē annos, vel tantum quinquaginta sex, vt alijs placit, regnauerit, in cuius quadragesimo secundo natus est Christus, & circiter illud tempus Ioannes Baptista eius præcursor, qui quindecim annos tempore Augusti vixerunt: & cum annus Tyberij recitatus à Luca fuerit decimus quintus, tunc Ioannem Baptista natum fuisse 30. annorum cum semisse, Christum verò 30. Nec contentus Lucas Imperatorem sub quo hæc acta sunt connumerasse, Iudææ etiam præfides & Tetrarchas nominat, qui Tetrarchæ filij fuerunt Herodis infanticidæ. Tetrarcha autem dicitur, qui præest quatuor agminibus in vna regione. Certè Herodes maior, sub quo natus est Christus, morbo pediculari obiit, relictis filijs Herode Ioannis homicida, Philippo & Archelao, quibus Beda Lysaniam addit: quam non constat, an Lysanias filius aut nepos, aut alius Herodis illius affinis fuerit. Iosephus Antiquit. lib. 14. asserit Lysaniam Ptolomæo Minæo vel Mennæo patre, & Alexandra Aristobuli filia matre natum: mortui autem Herodis maioris regnum, vt minores essent plurium, quàm vnus vires, filijs ipsius diuisit Augustus. Et Archelao quidem Iudæam & Pamæam Tetrarchæ nomine regendam tradidit: Herodi Galilæam, Philippo eius fratri Ithuream & Traconitidem, Lysaniæ obrogit Abilina regio, quæ est inter Lybanium & Antilybanum, Ptolomæo dicta Lysaniam. Archelao autem decimo sui principatus anno ob immanitatem Viennam Galliæ relegato, data est Iudæa prouincia, Pontio Pilato præfidi administranda. Hoc est quod dicit Lucas: procurante Pótio Pilato Iudæam, Græcè δὲ Πόντιου Πιλάτου, id est, præfide, siue præfidem agente. Quod verò ait Lucas, sub principibus sacerdotum Anna & Caiapha, Iosephus institutionem à Valerio Grato Iudææ præfide: hic adempto Anano siue Anna sacerdote, Ismaelem Fabi filium iussit esse pontificem: quo paulo pòst deiecto, in Eleazarum Annæ pontificis filium eum honorè transtulit. Elapso deinde anno, & huic redegit in ordinè, & Simon

Simoni Camithi filio pontificatum tribuit. Huic quoque anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Iosepho, qui cognominabatur Caiphas. Hæc ille Antiq. lib. 18. cap. 3.

† Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum: sicut scriptum est in libro sermonum Isaie prophetæ.

† Matth. 3. a.
Marc. 1. a.
Ioan. 3. c.

Græci hoc loco addunt τῆς πεισιχωροῦ, id est, in omnē regionē finitimā, siue circūiacentem Iordani, prædicans baptismū pœnitentiæ in remissionē peccatorū. Nota autem, quod dicit baptismū pœnitentiæ, nō gratiæ: quia Ioannis baptismū gratiā ex se conferebat, sed ad pœnitentiā tantum Iudæos hortabatur, ut idonei essent ad accipiendam à Christo remissionem peccatorum.

† Vox clamantis in deserto. Parate viā dñi, rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur, et omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas: & videbit omnis caro salutare Dei.

† Isa. 40. a.
Matt. 3. a.
Marc. 1. a.
Ioan. 1. c.

Matth. 3. explicatum est istud. Quod autem dicit: omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, metaphorica locutio est, significans fore ut omnes abiecto atque humili animo exaltentur à Deo, diuinarumque gratiarum largitate ditentur & impleantur. Omnis autem mons & collis humiliabitur. Montis & collis nomine superbi & elati intelliguntur: quorū nonnulli plus sunt, alij minus, quos tandem non dubiū est humiliandos esse à Deo. Perinde autem significatur his prophetæ verbis, quod in cantico Maria ijs: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Quidam interpretantur verba prophetæ, Omnis vallis implebitur, &c. quod in aduentu Christi, omnis vallis implebitur, id est, si qua vallis est in via, qua transiturus est, implebitur terra, ut sit via æqua & plana. Et omnis mons & collis, qui propter altitudinem sui, viæ æquitatem impedit, humiliabitur, eiecta scilicet superflua altitudine in valles, ut sint viæ planæ & æquatæ, videantque omnes Christum venientem, & erunt praua in vias rectas. Pro praua, Græcè est ὄκλιτῆ, quod propriè significat oblitum, tor

tuosum, & inæquale, & aspera in vias planas, Græcè λίσας, id est, læues, vt opponatur asperis. Nam quod interpretres per neutrum, quia Græcè deerat substantiuum τὴν ὁδὸν, id est, viam Græci habent τραχῆσαι, & λίσας in sœmineo genere. Hoc est, vt inquit Chrysof. tortuosa & laciniosa legis præcepta, quæ implere nemo, aut penè nemo poterat, in facilia ac plana Euangelij mandata conuertantur. Et tunc videbit omnis caro, id est, quicumque vult. Nam modò carnem, modò animam pro toto homine Hebræi vsurpant. Salutare Dei, id est, Christum, scilicet Dei filium saluatorem nostrum: ad quem tam facilis cuique patebit accessus, vt nullum sit penitus impedimentum.

Dicebat ergo ad turbas, quæ exhibant vt baptizarentur ab ipso: † Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? facite ergo fructus dignos penitentia.

† Matth.
3. c.

Iuxta Matthæum cap. 3. Ioannes hic Phariseos & Sadduceos alloquitur, quos viperarum genimina vocat, quia parentes venenosos venenosi filij imitantur in persecutione bonorum. Cùm igitur inuidiæ in bonos pleni sint, hos ad veneni depositionem per penitentiam inuitat Ioannes, vt vel solum fructu penitentia dignum faciant, antequam ad baptismum veniant, vel saltem vt à ventura ira sibi caueant, patrum conditiones omitant. Cætera Matth. 3. patent.

Et ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.

Quoniam Iudæi ab Abraham genere gloriabatur descendisse, se genus electum absque peccato existimabant. Ioannes ad iustitiam, & erga Deum pietatem dicit cognitionis nihil aut parum prodesse: quia hi soli Abraham apud Deum filij reputantur, qui & fidem, & mores imitantur Abraham, quippe quia dominus ex gentibus, quos lapidibus duriores existimabat Iudæi, potest filios Abraham instituire, qui eius fidem & mores imitentur, De quibus Ezechiel. ☩ Auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, vt in præceptis meis ambulent.

☩ Ezech.
11. & 36. f

† Iam

‡ *Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?* ‡ Matth. 3. b.

Quemadmodum homines lapidibus propter duritiẽ, & lapidum cultum, sic & arboribus propter fructum vel sterilitatem. Arborem igitur intelligit hominem: radicẽ, eius voluntatem, quæ & operationis, & fructus est principium: securis autem, Christi Euangelium, per quod paratus erat confidentes generi Abrahæ sine eius imitatione Iudæos & excidere, & perpetuæ destinare gehennæ, iuxta illud Pauli ad Roma. 1. 1. † Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Cætera Matth. 3. † Rom. 11. c.

Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Venerunt autem & publicani ut baptizarentur. Et dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? At ille dixit ad eos: nihil amplius quam quod constitutum est vobis faciatis. † Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, et contenti estote stipendijs vestris. † 23. q. 1. paratus, & c. Quid culpatur.

His verbis generaliter omnes ad eleemosynã & misericordiam faciendam inuitat, iubens contentos esse ijs rebus, quæ necessariæ nobis sunt: de ijs autem quæ superant, eleemosynas largiri. Specialiter autem venientibus ad baptismum publicanis, qui redemptores vectigalium sunt (honoratum olim Romanis nomen, Iudæis autem, & nunc quoque Christianis inuisum) nihil aliud præcipit, quod ad eorum manus attinet, nisi vt ultra constitutam legis aut principis edicto summã non exigant. Nam verbum *πράττω*, quo hic Lucas vsus est, facere significat, & exigere. Itaque melius quadrat exigatis, quã faciatis. Similiter & militibus quid faciant rogantibus, nihil aliud indicit, quã vt stipendijs suis contenti, nihil præterea à populo exigant, neque calumniam faciant, falso crimine apud magistratus illos deferentes: & ne quem etiam concutiant, vniquẽ vlli afferant. Non est autẽ putandum, quod nulli alteri rei faciendæ obnoxii estẽ

sent publicani aut milites. Nam legi obnoxij erant, quoadmodum & reliqui è plebe: sed cum odiosa esse populo solent eiusmodi duo hominum genera, Ioannem rogabant, quomodo se in suo munere gererent: qua de re illis etiam respondet.

Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse esset Christus: respondit

† Matth. *Ioannes, dicens omnibus: † Ego quidem aqua baptizo vos,*
 3. c. *veniet autem fortior me, cuius non sum dignus solvere cor-*
 Mar. 1. b. *rigiam calceamentorum eius, † ipse vos baptizabit in spi-*
 Ioan. 1. d. *ritu sancto & igni: cuius ventilabrum in manu eius, et pur-*
 † Matth. *gabit aream suam, & congregabit triticum in horreum*
 3. c. *suum: paleas autem comburet igni inextinguibili. † Multa*
 † Matth. *quidem & alia exhortans euangelizabat populo.*
 14. a.

Græca quæ nunc extant, pro existimante, habent *περὸς δὲ οὐκ ἔμελλεν*, id est, expectante autem populo, atque ita omnibus cogitantibus, num Christus ipse ac Messias esset. Noster autem interpres legisse videtur *δεξιῶν*, est, existimante. Cætera Matth. 3.

Herodes autem Tetrarcha cum corripere ab illo de Herodia de uxore fratris sui, et de omnibus malis quæ fecit Herodes, adiecit et hoc super omnia, et inclusit Ioannem in carcerem.

Hoc quoque factum puta post Christi baptismum: sed & hoc Evangelista præoccupat, ut Herodem comparet ad Phariseos, Sadduceos, & Herodis milites, qui omnes ad Ioannes prædicationem conuersi sunt ad penitentiam. Herodes autem nequaquam, qui prudentior esse debuisset, & ideo citius conuerti. Ideo post illos & populum statim subdit Herodem, tanquam illis deteriore & incorrigibilem. Historia hæc patet amplius Matth. 14. & Marc. 6.

Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est cæli: † & descendit spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Et vox de cælo facta est: Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi.

† Matth. *Apertum est cælum, non quod reuera fissum sit ac di-*
 3. b. *uisum, sed per apparentiam, quia tantus desuper fulgor*
 Mar. 1. b. *ac splen-*
 Ioan. 1. c. *ditur.*
 Isa. 42. a.

ac splendor super Christũ apparuit, vt cœlum findi videretur & aperiri: quemadmodum in magnis fulgetris fieri videmus. Pro eo autem quod Lucas habet: in te complacuit mihi, Græcè est, ἐν σοὶ ἠὲ δόξα εἶα, id est, in te nimo meo obsecutus sum, in te opus meum probaui, in te mihi placui, in te acquieuit animus meus. Tot enim modis verti posse dicit Budæus in Commenta. Amplius cætera Matthæi. 3. explanata sunt, & hæc ibidem videas.

Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, et putabatur filius Ioseph.

Græcè est ἡλικίας αὐτοῦ ὅτε ἰνῶστί, ὡς ἰεὺς τριᾶκοντα ἔτη ἔσται, Id est, & ipse Iesus erat propè ingrediens annum trigessimũ. ἄρχομαι autè, vnde ἀρχομενος, sic sumptum, significat incipere, & ingredi. Et reuera iuxta Ecclesiæ ritum, quæ Christi baptismum celebrat in die Epiphaniæ. Christus iam tredecim diebus ingressus erat annum trigessimũ, & hoc iuxta annos Imperatorũ Octauiani & Iberij, quoniam quindecim annorum erat in morte Octauiani, & Tyberij decimoquinto, vt patet in hoc capite, ipse baptizatus est, non minus quàm triginta annos natus, vel saltem ingressus trigessimũ 13. diebus. Vnde parum refert hoc loco, vtro modo dicas, & veritas, scilicet incipiebat esse quasi annorum triginta, aut ingrediebatur circiter tricessimũ annum. Quidam Græci non habent ὡς ἰεὺς, & hoc modo sensus est: Ingressus erat annum tricessimũ: cuius vsum tenet Ecclesia.

Qui fuit Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, qui fuit Mathathie, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hesi, qui fuit Nægge, qui fuit Maath, qui fuit Mathathie, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosam, qui fuit Elmadam, qui fuit Her, qui fuit Iesus, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorm, qui fuit Mathath, qui fuit Leui, qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliachim, qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit

Mathata, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid, qui fuit Ieffe,
 qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Na-
 hafon, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Efrom,
 qui fuit Phares, qui fuit Iude, qui fuit Iacob, qui fuit Ifaac,
 qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, qui fuit
 Saruz, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui
 fuit Sale, qui fuit Chaynan, qui fuit Arphaxat, qui fuit
 Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, qui fuit Mathufale,
 qui fuit Enoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit
 Chaynan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui
 fuit Dei.

De catalogo & enumeratione huius genealogiæ,
 quam recitat Lucas, vide Ioannem Lucidum in fuo
 Chronico lib. 2. cap. 9. & lib. 7. cap. 1. In qua Christum
 ad Adam 77. reperire est, quod non vacat à myfterio. In
 hac itaq; genealogia Lucas omnes generationes natura
 procedentes iuxta lineam Nathan profequitur, incipiens
 à patre virginis Mariæ, qui dictus est Hely vel Ioachim,
 quia fuit binomius, naturalis pater Mariæ, & legalis Io-
 feph, quia focer eius. Aduerte au tem quod Zorobabel
 duos habuit filios Rhesa, & Abiud. Lucas igitur per
 Rhesa virginis genealogiam texuit, vsque ad patrem
 eius Heli: Matthæus verò per Abiud vsque ad patrem
 Ioseph coniugis Mariæ virginis. Vterque igitur à Zo-
 robabel filio Salathiel descendit. Quatuor autem ordi-
 nibus continuatur hæc genealogia, quæ contrario or-
 dine texitur atque illa Matthæi. Nam Matthæus à ma-
 ioribus incipit, Lucas à posteris vsque ad Adam, in quo
 quatuor facit ordines. Primò recenset quasdam pri-
 uatas personas, ab Heli vsque ad illum locum, qui fuit
 Mathathæ: à quo ad Neri duces recenset. ab eo au-
 tem vsque ad Abraham, reges & præfectos aulae. à quo
 ad Adam, patriarchas. Vide amplius Matth. 1. cap.